

יודישע

ארבייטער-צייטונג

ארגאן פֿון דער כאציאל-דעמאקראטישער בארטן.

ערשיינט יעדען פרייטאג.

די אדרעסע פֿון דער רעדאקציע
אין ארם ניס-אזיע:
Jüdische Arbeiter Zeitung
Kraków,
Slawkowska 29.
ס'לעגט אן נומער 624
איינצעלנע נומער 8 העל.

אפגאבעס פֿון פֿרייטאג:
יקהרליך: 4 קראנען.
האלבויערליך: 2 קראנען.
פֿערשטעליערהרליך: 1 קראנען.
פֿרייטאג פֿון אפגאבעס:
פֿיר יעדע שורה פֿענף אָדער
אינער פֿלאַטש 10 העלער.

Kraków, piątek 5 stycznia 1905.

נומער 40.

קראקא, 5 יאנואר 1906.

גענאסען, פערשפרייט די "יודישע ארבייטער צייטונג"!

נאציאנאלע קוריען.

פֿאליטיש: פֿאקטיש האָבען זיי נאָך נישט פֿעל דעכט, וועלכע די קאנסא-
טראַציע זיכערט זיי אין גייסטיג: די גרויסע יודישע מאַסע, הויפּטזעכליך אויף
דער פֿראַנצויזישער שטעקט נאָך צילעב די פֿאליטישע און עקאנאמישע בעדינג-
ונגען אין דער פֿאַנאַטע, לערנט זיך אין די שווערע אַרבעטן קייט צו שטייבען
א אַרבעט, דאָס אַרבעט איז אַ פֿאַקט, וועלכען נישט מען מאַך און נישט מען
קען פֿערייזשענען.

אַבער עס איז ווייניג צו קאנסאטראַציע דעם פֿאַקט; מען מוז נאָכגעבן
זייער אַרומגעבן, זיי קריטיש בעליבטע און אַנאליזירען. ערשט דאָן קען מען
זוכען אַ מיטלעל נעמען איהם. ווען מיר קוקען זיך דאָ צו געהערע, זעהן
מיר, אַז ווייניגסטענס די נעמעסע סטיל צוזאָם פֿון די יודען אין נאליציען
שטאמען נישט פֿון דעם ווייל זיי זענען יודען, נור ווייל זיי זענען אַ ספּאַרשק פֿון
די ספּעציעלע נאליצאנער בעדינגונגען וועלכע מיר קענען אַפּטוהירען ביי
די קריסטען ווי ביי די יודען. די אַרומגעבן פֿון דער יודישער שלעכטער לאגע
אין נאליציען לענט נישט אין די נאציאנאלע בעדינגונגען נור אין די געמיש-
זאמע פֿאליטישע לאגיקע בעדינגונגען. די אַרעליגע הערשען אין נאליציען
נישט אלס נאציאן נור אַזע קלאסע. זיי רוקען עקאנאמיש גלייך דאָס נאציא-
לאנד: פֿאַלאקען, רומעניען אין יודען.

נאָך מערה, די עקאנאמישע לאגע פֿון די יודען קען נישט געלעזט ווערען
בעינערע אין אַ נאציאנאל-אויסגאנגענער אינסטיטוציאָן, ווייל זי איז מיט
שטאַרקע פֿעדים ענג צווישנעכערען מיט דער אַרבייטער בעפֿעלקערונג, ווייל
די יודען זענען נישט קיין עקאנאמישע וועלכע שטענדיגע נאציאן ווי די אַנדערע
נאציאנען אין עסטרייך. דאָרט אַרומ וואו די אינסטיטוציאָן זענען צווישן
געבירענע צווישען צוויי נאציאנען מיטען זיי גאָרמירט ווערען אין אַ געמיש-
זאמע סעס. עס קען זיך זעהן נישט אַנגעזעהן אַבער אַנדערש קען עס נישט
זיין. און ווייל מיר זענען רעאלע פֿאליטיקער, אין ווייל מיר בויען אינער
פֿאַרמאגט אויף דער פֿעססער ערר קענען מיר זיך נישט אָפּגעבען מיט אַזעלכע
סעלאנאלישע, צו נאָך נישט פֿירערענע איבערלעגענען.

נאָך דאָס וועלכע דאָרף מען זאָגען וועגען דער פֿאליטישער לאגע.
מיר גאָרען זיך נאָך נישט אַז די פֿאליטישע לאגע פֿון די יודען וואָל אין נאציאנען
גלייך ווערען אין אַ בורזשאַווער דעמאקראטישער רעגירונג, פֿאַרשט מיר זענען
זיכער, אַז זי וועט בעדייטליכער בלעזע ווערען. מיר גאָרען זיך נישט דערהאַר
ווייל מיר ווייסען, אַז זאנאָר ביי דער דעמאקראטישער בורזשאַווער איז די
פֿרייהייט און די גלייכערהייט נישט קיין אויסריכטונג אין אינערע איבער-
צייגונג נור אַ קלאס פֿאַרשטענדליכקייט, קיין אַ געשטאַט אין דער קלאס
פֿאַרשטענדליכקייט וועלט האָט די געריכטיגקייט איהר ווערען אין געלד ווי אלע
אַנדערע מדרות מדינות...

אַבער מיר ווייסען, אַז קיין שום נאציאנאלע אויסגאנגענע וועט היינט
נישט פֿערייזשען די יודען מער פֿאליטישע רעכט ווי פֿעל די הערשענדיגע
קלאסען וועט לויטען זיי צו געבען.

עס בלייבט אַלואַ די קולטור, און ווייזליך די היינטיגע נאציאנאלע
צאנקעדיגען ווערען זיך געוועהניך אים אין קולטורעלע פֿאַרעדינגען: אינער
ווערען מערענע, גימנאזיעס, סעמינאריס און נ. ו. ו. אַזוי איז אין בערלין
צווישען די שטעכען אין דייטשען און אין מדרח נאליציען צווישען פֿאַלאקען
און רומעניען. דאָס דוכט זיך עס אַבער נור אַזוי. עס האַנדעלט זיך אין

די צייטסטען קעהרען איבער וועלטען. נאָך דעם 7-טען קאנגרעס,
נאָך דער פֿאַלעמיק מיט די מעדיאליסטישע האָבען אונזערע צייטסטען
א פֿרשען מעמאָס צו פֿערשפרייטען זייער דעמאנאטישע אינסטיטוציאָן, וועל-
כע געפֿינט, צום גלייך אין נאליציען, קיין געמישענע גרונד נישט, ווען איהר
עפֿענט איצט אַ צווייטעם בלעטעל אין עסטרייך ווערט איהר נור אין וואַרש:
נאציאנאלע קוריען. אַזוי וואָס דאָרעלשט עס זיך? די צייטסטען פֿאַדערען,
מען וואָל וועהלען אין פֿאַרלאמענטע לויט נאציאנען און נישט ווי ביי איצט
לויט מעדיאליסטישען און מען וואָל יודען אַנדערקענען אלס אַ נאציאן מיט דעם
רעכט צו וועהלען בעינערע.

גלייך אַבער מיטען מיר בעמערקען אַז ווער ווי ווער, די פֿאַדערונג אין
דער צייטסטער פֿרעסע מוז יעדען, וואָס קען דעם, "מעדיאלישען" צו-
נימוס ווער פֿערהאנדערען.

ס'מישט, די צייטסטען האָבען דאָך געהאַלטען אין אַיין סענזען, אַז
אין גלות איז קיין האָפֿעניג נישט צו פֿערייזשען די לאגע פֿון די יודען;
אַז מיר זענען דאָ נור געשטאַט, אַז מיר דאָרפֿען דעריבער זיין גרייט שצענדיג
אין וועג — קיין פֿאַרשטענדלעך און מיט אַ מאָל קומען זיי און שטעלען
ארויס אַ פֿאַרמאגט וואָס איז אַ — בכיה לדורות; אַ מאַקסימס פֿאַרמאגט.

ס'מישט, די צייטסטען וואָס האָבען אַזוי אויסגעלאכט דעם, בונדי-
מיט ויין נאציאנאלען פֿאַרמאגט, פֿאַרזעהענדיג, אַז ויין נאציאנע אַרבייט איז
אַרומגעוואָרען, ווייל אין גלות מוז די שטאַר-אסימילאציע מאַכען פֿאַרמאגט
שטענען. — הויף איצט איבער וואָרט ביי וואָרט מיט אלע דרוק-פֿעהלערן
דעם פֿאַרמאגט פֿון "בונד" אין... נאליציען.

ס'מישט, די צייטסטען ביי וועמען די תחית השפה — העברעאיש —
איז געווען ווער ווייט צו נישט מייערע פֿאַרמאגט הלאים — פֿערייזשען איצט
די וועלכע, "הייליגע" שטאַר מיט אלע איהרע מכשירים פֿאַר אַ סאָפּ ליטוען;
פֿאַר עטליכע מאַדראַטען — נאָך נישט געענבענע.

מיר דאָבען געזאָגט, אַז דאָס אַלעס איז געגען דעם, "מעדיאלישען"
צייטסטען, ווייל פֿאַר אַקטיוו האָבען די נאליצאנער צייטסטען פֿון אַנאנא
אַז געשטעקט איבערן קאָפּ אין דער נאליצאנער רעדאקציע, אין דער נאָר
ליצאנער פֿאליטישער אין געוועלשאַפֿטליכער בלאַטע.

נור ווי עס איז, אַז ערשט דאָ נישט אַן די ענטוויקלונג פֿון אונזערע
צייטסטען, וועלכער קעהר זיך מערה אַן מיט מעדיציע... אַזוי אינסערעסירט
דאָ דער גייגער צייטסטען שלאג וואָרט, מיט וועלכען זיי פֿערהלכען אינעם
די לעצטע צייטען די אַייערן: די נאציאנאלע קוריען אין די אַנדערקענע
פֿון די יודען אים נאציאן.

מיר וועלען עס צוהיילען אויף עטליכע פֿאַנען: (1) צו איז עס
גרייט; (2) צו איז די נאציאנאלע קריע אַ רעפּאָרט צו דער היינטיגער
יודישער שרעכטער לאגע אין נאליציען; (3) צו איז עס אין אינסערעס פֿון
יודישען פֿאַרלאמענט און (4) צו איז עס היינט מעגליך.

אין דאָס קיינמאָל נישט געליקענט און האָב עס שטענדיג אונזער
געשטריכען, אַז די לאגע פֿון די יודען אין נאליציען איז ווער אין ווער אַ
שווערע. עקאנאמיש: דער גלות פֿון די נאליצאנער יודען איז בעקאנט;

Proszę zawsze **Wyrobu krajowego!**
żądać

Munka oszczędzające, jędrne mydło

z „nosorożcem“ lub „kosą“

z Pierwszej Galicyjskiej Parowej Fabryki mydła i świece

Szymona Munka w Żywcu

(Założonej w roku 1846) Próbkę i cenniki darmo.

Wydawnictwa Spółki nakładowej „Książka“.

***Blos Wilhelm.** Rewolucya Francuska. Z 2 rycinami. Dwa tomy.
(Na cienkim papierze 2 tomy w jednym). Cena 12 koron.

***Feldman W.** O Rosyi. Cena 1 korona.

***Informator.** Stronictwa polityczne w Królestwie Polskiem
Cena 2 korony.

Kalthoff Albert. Światopogląd religijny. (Treść: Przedmowa.
Wstęp — Nieskończoność świata. — Zachowanie siły. —
Teorya rozwoju. — Pochodzenie wiary w Boga. —
Treść wiary w Boga. — Modlitwa. — Stary i nowy
człowiek. — Wiara i wiedza — Wiara i jednostka —
Wiara i życie. — Prawo dziedziczości. — Prawo przy-
stosowania. — Idealizm. — Ideał i życie. — Ideał je-
dnostki. — Ideał społeczny. — Ideał religijny. — Wspól-
nota religijna. — Kult religijny. — Biblia. — Nauka
religii. — Religijne wychowanie młodzieży. — Symbole
religijne. — Religia a klechy. — Rzut oka wstecz).
Cena 3 korony 20 halerzy.

***Kasprowicz Jan.** Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Cena
3 korony w oprawie.

***Mańkowski Mieczysław.** U stóp szubienicy. Urywek ze wspo-
mnień więziennych „proletaryatczyka“. Cena 60 halerzy.

***Marks-Engels-Liebknecht.** Odbudowanie Polski. (Zbiór arty-
kułów o kwestyi polskiej.) Cena 2 korony.

***Narkiewicz-Jodko i Szymon Dyksta.** Polski Socjalizm Uto-
pijny na emigracyi. (Dwie rozprawy). Cena 1 kor. 20 hal.

Orkan Władysław. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy.
(Zbiór nowel). Cena 2 korony.

Orkan Władysław. Ofiara. Fragment w 3 aktach z 1846 r.
Cena 1 korona 50 halerzy.

Orkan Władysław. Wina i Kara Tragedya w 3-ech aktach.
Cena 2 kor.

***Płochocki Leon.** Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek
do sprawy polskiej. (Treść: Przedmowa. — 1881 — 1903.
Rosyjskie stronictwa polityczne w przededniu wojny. —
Stronictwa rosyjskie wobec sprawy polskiej. — Do-
datki). Cena 3 korony.

***Stepniak S.** Losy nihilisty. Romans. Z przedmową Jerzego
Brandesa. Cena 6 koron.

Verhaeren E. Jutrznie. Dramat społeczny. Przekład Maryi
Markowskiej. Cena 2 korony.

* * *

***Gierszyński Henryk dr.** Emigracya i Skarb narodowy. Cena
20 halerzy.

***Luśnia Michał.** Jak się narody rządzą? (Wydawnictwo Zwią-
zku Postępowej Młodzieży Polskiej z funduszu imienia
H. Bukowskiego). Cena 60 halerzy.

***Plechanow.** Anarchyzm i socjalizm Cena 2 koron 60 hal.

***Rocznik Związku Postępowej Młodzieży Polskiej.** Rocznik I.
1905. Cena 1 korona.

Rops F. Porządek panuje w Warszawie. (Wspaniała heliogra-
wura). Cena 7 koron 50 halerzy.

***Zmowa powszechna przeciw rządowi.** (Wydawnictwo Ludo-
wego Koła Oświaty). Cena 30 hal.

Wydawnictwa, oznaczone gwiazdką (*) nabywać można
również na specjalnym cienkim papierze).

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pod prasą i wkrótce wyjdą.

Jaekch G. Historia Międzynarodowego Stowarzyszenia Ro-
botników.

Promus C. Powstanie chrześcijaństwa.

Wasilewski Leon. Rządy konstytucyjne w Zachodniej Europie
i Ameryce.

Wydawca odpowiedzialny redaktor **Ignacy Gross.**

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

די ריינסטע

נוואראנטורע

פלאנצונגס

פוטער

פארטרעט פאלשטענדיג

דאס נאטירליכע פוטער.

נישט אין יעדער יודישער

קעך צום קאכען. פרעגלען

און באקען.

און דער פאבריק פון יא. וינגער אין ביערסק (עסטרייכישע שלעזיע).

דער נעם. פערטרעטער פיר גאליציען און בוקאווינא :

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do

Ameryki!

Jakoteż do innych zamorskich krajów przeprawia
najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg

Ferdinandstr 15

Nim kto szyfkartę kupi, niech porówna
moje ceny z cenami agentów okrętowych.

Skład Piwa Karwskiego

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wysmienite piwa

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

Wysyłka do domu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwskiego

jako specjalność

jako specjalność

Z drukarni Józefa Fischera w Krakowie.

נחמ' אז נעזעכען אינער ארין אינס קליינעם צימעריל אינטערשפארערדיג
מיט זיינע לאנגע דינע פליגער דעם קאפ. די באקען זענען געווען ביי איהם בלייך
און די אויגען ראכען אויסגערוקן ווי נלעזערעם.

ועלכס שטענדיג איז די נאציאנאלע אוטאנאמיע וויכטיג.
פאר יודען אבער איז עס א פראצעס און אינהאלט.
א פראצעס, וועלכער געפינט דעריבער קיין אבקלאנג נישט זאגאר אין די
פאמיליארישע געזינטע יודישע ספערען.

די יודען-פראגע אין גאליציען איז פאר אלעס א עקאנאמישע פראגע
ספעציעל אבער דאך מען בעצייכענען די האלטונג פון דעם יודישען
פראלעטאריאט, ווען עקאנאמישע און פאליטישע לאגע וואלט די נאציאנאלע
יודישע קריזע ווי מיר האבען אויבען בעצייכענען נישט פערבעסערן. דע-פאר
אבער וואלט ער אויף דעם זיכער פערלירען. דער יודישער פראלעטאריאט
איז נאך און וועט נאך ווין א לאנגע צייט א מענטש פון יודישען פאלק.
דאס רוב יודען זענען און אנאויסנאם קליינע-גרויסע און מיטטלעך.
זייער דעפארטירטע וועט ער אלץ נישט קענען שיקען, ווייל די יודישע ברוי-זאצ
איז אויפגעוואקסן אירעאליסטיש ווי די קריסטליכע: זי וועט איהם קיין מאנדאטען
נישט שטעלען. פאר איהם איז אלץ וויכטיגער אויסוועהלען א קריסט א
סאציאליסט אידער א יוד א פאבריקאנט. דער ביי איז די סאציאליסטישע
ראטישע פארטיי די איינציגע פארטיי, וועלכע מאכט נישט קיין אנדערשער צווישען
א יוד און א קריסט, ווייל די האט אין דעם קיין אינטערעס נישט. דאס זענען מודה
אפילו די ציוניסטישע צייטונגען, שרייבענדיג אן נאר אין דער פארטיי קענען די
יודען בעקומען עטליכע מאנדאטען און קינער וועט די יודישע סאציאל-
דעמאקראטישע דעפארטירטע נישט פארנועהרען אזוי ווי מען פארנועהרט זיי
היינט נישט צו האלטען זיך פאר יודען אין פערטהיידיגען אין פארלאמענט
ווערע ספעציעלע אינטערעסען.

פראפארציאנאלע וואהלען וואלטען גאר ווייניג העלפען, ווייל די
וואהר-בעצייקען וואלטען מען זיין אעלכע רעזונע (א דריטעל אדער זאגאר
א האלב גאליציען) אז די אנטיסאציאן אויף איין קאנדידאט וואלט געווען
אבסאָלוט אימפאָנליר.

דאס וואס מיר האבען געזאגט ווענען פראלעטאריאט האלטען צו
די נאציאנאלע קריזען פאסט זיך אויך צום קריסטליכען פראלעטאריאט.
ווייל אויך ער וואלט אויף דער צוברעקלונג (צב) אין ווען וואו עס איז דא
פערלע (בעהמישע ארכיטעקטור) נאר אנוועהרען. דעריבער זינען איצט די סאציאל-
דעמאקראטישע געגנער פון נאציאנאלע קריזען.

דער וויקליכקייט דער בורזשואזיע פון די נאציאנען אום די קולטורעלע
פארערגענען נאר אויף אזוי ווייט ווי ווייט זיי קענען ווירקען אויף די פאליר-
מישע אין עקאנאמישע שליסל פון דער נאציאן. די דייטשען מיט די
משעכען רייכען זיך ארום איבער אנהייב ווערענדיג עס געדט זיי אבער אין
דער אמתין אום קלאסענאנטערעסען פון דער בורזשואזיע פון די ביידע
נאציאנען. ווייל זיי ווילען ביידע הערשען, ווייל זיי ווירען ביידע זיך איבער-
יאנען. שטארקער ווערען, דעריבער שעהט דאס פראלעטאריאט פון די
פערשידענע נאציאנען רוהיג און קוקט זיך גלייכגילטיג צו צו דעם בורד-
שוואנען פאמיליאריזמוס, וועלכער האט זיין מקור אין קאפיטאליסטישע קעשענע.
ווייל דאס פראלעטאריאט וויל נישט הערשען, וויל קיינעם קיין עולה נישט טהון.
ווי מיר זעהען איז די קולטור-פראגע אין דער היינטיגער קאפיטאל-
ליסטישער געזעלשאפט אין גאנצען אברהענגיג פון די עקאנאמישע און סא-
ליטישע בעדינגונגען. זיי בעשטימען אים איהר עקזיסטענץ אין ווייטערע ענט-
וויקלונג, אין די עקאנאמישע לאגע פון די יודען און, ווי מיר האבען
געזאגט, אין גאנצען אברהענגיג פון דער ארטיגער בעפאלקערונג. די יודען
זענען אין דעם רעזונסאנצן טהייל פערמיטלער צווישען קריסטליכען
פאבריקאנט און קריסטליכען גאס-סומענט. זיי זענען דעריבער אברהענגיג פון
ערשטען ווי פון די לעצטע. פון אנהייב ווערענדיג קולטורעלע ענטוויקלונג
אין דער היינטיגער געזעלשאפט דארט וואו די עקאנאמישע און פאליטישע
בעדינגונגען זענען אברהענגיג איז לעכערליך צו רעדען.

די ציוניסטישע פלאנעס זיך דעריבער אין ווערען רעד אין רעדען
אמאל ווענען א יודיש-ישראלענדישע און אמאל ווענען א יודיש-פאליטישע
שוהלע. איבער ווערען פליידערייען ווענען העברעאיש איז אפילו נישט כראי
צו רעדען, ווייל די פאליטישע שטעכט יעדען אין די אויגען. היינט שטעלט
אויך פאר: די ציוניסטישע פאדערן א קולטורעלע אוטאנאמיע אין זיי ווייסען
נאך אליין נישט וואס פאר א קולטור עס וועט זיין: א יודיש-ישראלענדישע
אדער א יודיש-פאליטישע.

מיר האבען שוין פער מאל געמאכט אויספערקלארען אויף דעם פאלק
אז דער יוד-אסימילירט זיך שפראכליך אין גאליציען ווי איבעראל נישט פון נחת
נור פון נישט, ווייל ער קען זיך היינט און דער לאנדעס-שפראך נישט בענעהען.
ווייל און איהר איז ווען עקזיסטענץ געבראכען. אין אס דוילכע נישט וועט נישט
אויפהערען דורך קיינע נאציאנאלע קאמפאטען און דורך קיינע נאציאנאלע
אוטאנאמיע. נור פאר די פאלקער, וועלכע זענען עקאנאמיש

פרייטיג פאר נאכט האט מען איהם ענטזאגט. די מאמען זינען האט ער
נאך דערפון נישט דערצעהלט, ווייל ער האט איהר נישט געוואלט פערשטערען דעם
שבת; ווערער האט ער זיך עפעס געשעמט, אזוי ווי ער וואלט זיין שולדיג, וואס
ס'איז יעצט א קריזיס, וואס דער בעד-הבית איז א נייער אין ער איז אנטלעסער...
פון זיינע שכירות פלעגט ער לעבען מיט זיין מאמען-פריידען אין א קליינע
וירטהעלע מיט אויסגעמארקירטע שבתים און ימי-טובים. אין דער וואכען פלעגט
מען עסען, וואס עס מאכט זיך און עס איז נישט גענוג, וואס צו מארקירען.

שבתים פלענען פריידען טקנא זיין דעם גוטען ווען — רעם פעררייענער און
איהר רוהיגען לעבען.

זי אליין איז אבער געווען ווייט פון צווארדען. איהר פלעגט זיך דובשען
אז איהר בן יחיד ארכיטעקטור אזוי שווער, ווייל ער דארף איהר אויך שפייזען און ער
האט דעריבער נישט חתונה.

נחמן פלעגט איהר בערוהיגע, אז ער וויל נאך נאך נישט חתונה האבען, נאך
זי פלעגט איהם נישט גלויבען און זאגען:

— איך פארשטעה דעם נישט, אז צוליבע מיר קענסט דו נישט לעבען, ווי א
מענטש? דו ביסט דאך שוין 25 יאָר אלט... דיין טאטע אין זיינע יאָרען האט
שוין א קינד בעגראָבען...

און אז נחמן פלעגט מיט א ביסער שטייבעל פֿרענען, וואס דער גליק וואלט
דערפון געווען פלעגט זי אומעטהיג ענטשערען:

— דיין טאטע איז געווען א פרייער מענטש, האט ער געקענט נעמען פאר
א ווייב וועמען ער האט געוואלט. דו האסט א בארג אויף זיך — מיר! אידער
אויך וועל שטארבען קענסט דו נישט חתונה האבען. דיר איז נישט באשערט, אז דיין
מאמע וואל אויף דיין חתונה זיין און מיר אויף מיין קינד. נאך די וואלט איך שוין
שטארבען — פלעגט זי פארווערטס זאגען — ווי לאנג דארשען אין גאנצען
אונזערע מענטשן לעבען?!

נאך אזוינע רייד פלעגט זי געווענהליך דערמאנען איהר גוטען מאן, וואס

בעליעטאן.

סססס

דער ליידן געהער.

נחמן יעצט היינט, זונטיג, אין א וואכענדיג טאג אין שטוב. 8 יאָר האט ער
בסדר אין דרוק געארבייט נאנעט מען און אין די ערשטע יאָרען ביז דאלבע נאכט
און היינט איז נישט פאר איהם מער דער דרוק... ווי א חלום איז ביי איהם די
8 יאָר אוועק. נאך דער חלום האט געלאזט א סימן מיט זיין דויערדאפט... נחמן'ען
דוכט, אז ער האט גונדערטער יאָרען געחלואט.

בעלי-ביתים פון דרוק ראָבען זיך שוין נישט איין מאהל געביטען און יעצט,
ווייל עס איז א קריזיס האט דער נייער בעלי-בית געפֿינען פֿאַר נעמט צו ענטזא-
נען אייניגע ארכיטעקטור און אים זיין גרעסערע דעה צו בעווייזען, דאס ער בעסער
די עלטערע ענטזאנט. צו לאנג זענען זיי שוין אין דרוק און קריבען צופֿיעל אין
די אויגען, — האט ער געמעהנט.

נחמן'ען האט נישט דער ענטזאנטען פֿין די עלטערע פֿערדראַסען, נאך דער
נאָצער פראָצעס פֿול'ס ענטזאנטען... נחמן האט זיך קיין מאהל נישט געראלעט פֿאַר
א גרעסערען יחזן אין דרוק פֿאַר די איבריגע ארכיטעקטור; ער האט זיך שטענדיג
געפֿיהלט, ווי א פֿרישער, ווייל העבער, ווי פֿאַר א וואָך שכירות ראט ער נישט געהאט
די מעגליכקייטען אנצוקלויבען און האט אלץ נישט געהאט אין דרוק קיין גרעסערען
חלק, ווי א אקארשט אָנעקומענער. די יאָרען זענען געפֿאלען אין טיפֿען אפֿטונד
און ער פלעגט בלייבען ביי די דארט וואָך נור... עס האט איהם דער ענטזאנטען
נישט איבערגעשט, נאך ווענענדיג ליידן האט ער געקענט ווענען דעם קלעהרען
סערער...

דער בוכדוקער"י אייגענטימער האט געזאגט. ער האט געזען איבער דער
ליניע זאכען. דער זעלבער הער מיללער האט ערשט געזען פרייטאג פער-
האלטען וויינע יודישע ארבייטער אין ארבייטערען אין דער דרוקעריי לענגער
אלס אין א געוועהנליכען אבער. נישט קוקענדיג דרום וואס די יודישע מיללער
האבען געוויינט, אז זיי ווילען נישט מחלל שבת זיין, און אויך שבת ביי טאג
האט ער געזאגט צו ארבייטען א פאר שטינדען — ביי נאכט איז ער גע-
ווארען א פרומער יוד אין געפרעדיגט איבער יודישקייט. דאן האט אויך דר.
רינגעל געדאלטען א רעדע, און וועלכער ער איז ווי געוועהנליך איצט אויף
די ציוניסטישע פערזאנלעכע בעפאלען דעם גענ. ראשינסקי דערפאר וואס ער
סטאנדט זיך נישט... די ציוניסטען זאלען ביי די געכטע וואהלען בעקומען א
פאר מצאנאטען. אויך ער האט געזען ווענען יודישקייט — נאטירליך פאר
אנדערע, ווייל אליין איז ער א גלוח אין פערט חור. נאכהער האט ער גע-
גאסען שוועבעל אין סך אויף די יודישע אכגעציעצטע פון טיילען קליב אין
האט געזען דאס רעכט צו רעפערענצירען דאס יודישע פאלק האט נור
ער, דר. רינגעל דער ציוניסט.

אין עס זענען נאך דא ציוניע וואס זאגען, אז די ציוניסטען האבען א
קליינעם אפטייט...

די ארבייטער וועלט.

דער פערבאנד פון די שניידער איבער די סעפאראטיסטען.

גענ. יוניף פראשקע, דער סעקרעטער פון דער ווענער שניידער פערבאנד האט
צו געשיקט צום לעבעדיגער אויטאציאנס קאמיטעט פון די שניידער א ערלעהרונג
איבער די האלדונג פון דעם שניידער פערבאנד צו די סעפאראטיסטען. אנפאנגס עקלעהרט
ער ווארום דער פערבאנד האט נאך נישט אויסגעשלאסען די סעפאראטיסטען, ער שרייבט
בזה הלשון:

„די געווערטיקטע טליכע ארגאניזאציען קענען נישט אויס שליסען קיינעם וואס
האט אנדערע פאליטישע איבע צייגונגען שוין דערפאר אליין, ווייל די פאליטישע אידעען
זענען איבערצייגונגען פון יעדער פערזאן, פון ווין פאליטישע רייסקייט און געניטקייט.
דעריבער האט דער אויסשוס פון אונזער פערבאנד נישט בעקומט צו לאזען, מען זאל
אויסלעזען עטליכע גרופען אין גאליציע, וועלכע זענען אין די הער פון די זאגענאנטע

געקושט ווינס א קינד. פריידע האט עס געפילט אין זי האט געשטרעקט צו
איהם די הענד, ווי זי וואלט איהם פערנען, וואס ער טראכט זיך...

— דו וועסט קיינען א שטעלע, האט זי איהם געזאגט ווייך, אזוי ווי זי
וואלט איהם וואס בעסטען...

— נישט די שטעלע האט ביי מיר ארויסגערופען אזא שארפן וועטא, נאר
דער בייטען די ערשטער, ווייל יענער וויל; וויינען, ווייל דארטען שטאט מען...
פארן אקס זוכט אים ווין בעל-הבית א קינד, ווען ער וויל פון ווין קעכט פטור
ווערען און איך דארף אליין גערן זוכען בעלי הבתים...

לאנג, לאנג האט נאך דער ווין מיט די מיטער גערעדט. די האט בעוויינט
דעם מול פון איהר קינד אין אייניקלעך אין זי געפערט מיטן נוסען ווין, וואס
ערקלעהרט אלץ איהר אלטע, מוטער, מיט אזא ליכע, ווי א קליין קינד. נחמן
פון ווין ווייט האט געשלאסען דעם היינט און געטריימט פונעם ווייטען צוקונפט...
פאר איהרע איינען האט זיך אויסגעמאלט דער אמזער בילד פון ארבייטער
לעבען און ער האט דעם ערשטען מאהל דערפיהלט אזוי טיף א וואימקייט פון
א מיטער... דער ווין ציוואמען אין מיטען וואך, ווען די ווין שיינט און נישט פאר-
נאנער איהרע שטראהלען האט ווי כירען בעצובערט...

(ענדע קומט).

אוריה קאצענעלענבאנען.

פאקט אבער בלייבט עס, אז די „פאציפטיקע“ זענען אויך אין דעם סרט
געווען מער, אויפגען, ווי די היינטיגע.
פון דעם האט זיך דאס געוויס געבילדעט די באבע-מעשה'לע פון
אדום הראשון, וואס איידער ער האט געגעסען פון עץ הדעת, אזא איידער
ער האט געקראנען מענטשליכען שכל, האט ער פון קיין ווייטאג נישט געוואוסט.
אלא מא, געהט זאגן: „א פערד האט א גרויסען קאפ אין זאגט
נישט, זאגט מען, פון דעם געזענען וואלט קיין מענטש נישט געוואלט ווין בעסער
א פערד און נישט זאגען איידער א מענטש און יא זאגען.
נאר, ווי די מעשה איז, — אפילו ווען איינער זאל וועלען זאגען, אז
עס איז געווען בעסער צו ווין א פערד און זאגען אין אנאנצ אהן ציין
ווייטאג. אבער אליין בלייבט דאך דער פאקט, אז וואס מער, „פאציפטיקע“,
אלץ געהענטער זענען געשען אייך אין דעם סרט געווען צו חיות און בהמות.
ב. פייגענבוים.

פון פראוויניץ.

באקוויט דעם 30-טען דעצעמבער.

ווייט 2 וואכען האט זיך דא געגרינדעט א קוידענישע פערציין. די
ציוניסטען זענען דעריבער אש להבת, דאכט זיך, אז דער נייער פערציין וועט
רואנירען דעם ציוניסטישען.

די ציוניסטען האבען זיך געגרייט דעריבער צו מאכען חנוכה א דער-
מאנסטראציע גענען דעם קילטום פארשטאנד. דער העלד'ישער גייסט פון
די מאקאבער איז ארויף אויף אנזעצ ציוניסטען און זיי האבען געוואלט
צינדענען מיש אין בענק, ווייל דאס בעגריפע זיך דער קוידענישער
פערציין, נור קיין נאכט קומען שוין היינט נישט פאר. האט מען זיי אכגע-
גאסען די קעם נישט מיט בייעלע, נור מיט נישט נאגן ריינע וואסער...
אנאריבייטער.

סטריא דעם 1 יאנואר

וונטאג דעם 29-טען פ. מ. האט דער היעזער ציוניסטישער פערציין
„ציין“ פערזאנשאפטע א מאקאבער-אבער, וועלכען דער הער מיללער,

נאנטע זייען האט ער פאר זיך דערעהן, און ווי געבן זיי שטערען ליעבע
נומע מוכערס, אויסוואנדערע, ארויסגעטריבענע קינדער, וונט געשטארבענע מאטע.
און נישט קיין אויסגעוואקסענע בירגער און שוועסטער. אלע האבען אין די ים'ען
געקאסען און אלעס האט זיך אין זיי אפגעטיינט...

ער האט זיך אזוי ווי פון שלאף אויסגעוואקסען און אציה געמאכן די מוסער
פארן ארבעט.

— זעה, זעה מאמע וואס דארטען אין ים טהוט זיך... אלץ איינעם.
נאנטע... כריידער... חברים...

די מיטער האט נישט פערשטאנען, וואס ער הייסט איהר זעהן, נאר זיידע
טרעדערען האבען איהר געשטיקט.

— צו ליעב מיר האסטו דו אזוי פיל פערדרוס. האט זי אויסגעבראכען —
האסט מירא טאמער וועל איך דארפן ליידען הונגער. צוליב מיר האסטו דו נישט
געקענט אנקליבען אביסעל געלד זיך צובעזארגען אין איין נייטה.

— מאמע, מיינע, נישט דאס ווייטע דיינע... אונזערע אמתע טרעדערען!..
וואס איז דאס אין פערנליך מיט'ען, איך מען האבע א מאמע ווייטע, מאמע,
— האט ער נאך א קורצען שוויינען געזאגט, — הער אויף צו וויינען... געניג
דארטען צו נישטען טרעדערען!.. פון די טויטע וועלען זיי ארד פול ווערען... נישט
ווייטע דארטען מיר, נאר... אונזער שטאט אין דאס ווערט אפא געשטילט אין די
איינעם טרעדערען... לאמיר זיך בעסער צוקושען...

נחמן האט אנגענומען די מיטער פאר די הענד. פריידע האט זי ארויס-
געריסען און ארום גענומען מיט זי פוסס ווין קאפ; זי האט דערנאך צוגעברענגען
נחמן'ס קאפ צום הארצען און נישט געוואלט איהם ארויסלאזען... זי האט געוואלט
איהר קינד אברייסען פון דער פינכטערער וועלט און עס צוריק אינמיטען הארצען
אריינשטארען... טרעדערען זענען געאלען אויף נחמן'ס צימערלעך האר און ער
האט זיך לאנגזאם אויסגעטרעטען; ער האט געמאכן א קוש אין שטערען און זיך
עטוואס אבערוקט. ווין קוש איז געווען א פוסטער, א רוינער, אזוי ווי ער וואלט

מיטלען און היטען זיך די בייםמאשין ווייניגער, ביי זיי איז דא ווייניגער ציוויליזאצאן ווי אין די שטעט, זענען שוין זייערע ציין געוועזען. אבער נאך מעהר איז דאס דער פאל ביי ווילדע מענטשען.

עס איז אפילו נישט אמת, וואס מען זאגט, אז די ווילדע נאטור-מענטשען ווייסען נאר נישט פון קיין ציין-ווייטאג. דער פארשער ווייסמאן דערצעהלט פון ציין-ווייטאג וואס ער האט אליין געזעהן ביי ווילדע געזעסן. אבער אמת איז, אז דאס איז א גרויסע זעלשענהייט. געווענליך האבען די ווילדע מענטשען א געווענען מיל ציין, ווי א שניידעל פערל, און אויך בלייבען ביי זיי די ציינער אין מיל ביז די העכסטע זקנה.

וועמען זענען נישט בעקאנט די בליצענדע ציינער פון די צייניגער? פארשער ווירכאו האט אמאל אונטערוואלט די ציינער פון ווילדע אראבער, וועלכע זענען געווען אייגענעשטעל אין בערלינער טייער-נאטור. דער גרויסער וויסנשאפטלער האט דאסאלסט בעריכטעט, אז עס איז געווען א מחיה פיר איהם צו אונטערוואכען זייערע ציין, אין ער האט זיך דערביי פארגעשטעלט, ווי אינאנגעזעהם עס וואלט געווען צו גראבלען אין זייערע ציין, ווען זיי וואלטען געווען קולטור-מענטשען.

דער שיינער מיל-צינער פון די אפגען איז בעקאנט. ביי זיי זענען דאך די ציינער די שטארקסטע געוועהר, היינט זייערע הענט.

דר. צעלל דערציילט, אז ער האט געזעהן אין בערלין די ציין פון א נאגן אלטען נאגללאך אפגע, איז געווען, זאגט ער, א פערניגנען צו זעהן ווי פריש, ווי שטארק, ווי געווען די ציין זענען געווען, און איבער-אל בלענד דענד ווייס, אהן א פלעקעל געלקייט. און דער אפגע האט אין זיין לעבע נישט בעניצט קיין ציין-פילוווער.

מיר קולטור-מענטשען קענען אפילו קיין וועלשטענע נישט צוקלאקען; דער אפגע צוקלאקט אפילו א קאקוס נישט, צו וואס מיר מענטשען טוען בער-נוצען א האק.

* * *

עס איז אמת, צאהן-ווייטאג איז נישט אזא גרויסער גליק און דער קולטור-מענטש האט נישט זעהר פיל ארוואכע שטאלן צו זיין, וואס ער האט זיך דערשלאגען צו ריענען פערניגנען. אבער אזוי איז אויך נישט קיין גליק, וואס דער ציוויליזירטער מענטש האט נישט מעהר קיין פערנישע כוחות, א

פונקט פערקערט פון דעם איז דער געדאנק פון פארשטייט: די מיינונג, אז דער גאנצער פון דער וועלט איז באג-ארויף, וואס ווייטער צו אלץ א העכערע מדרגה.

און איינע נערט דער מענטש פון בהמהישע מדרגה נישט בלויז מיט דעם, וואס זיין נייטש ווערט געוויכער, נאר אייך מיט דעם, וואס זיין קערפער ווערט שוואכער.

דער פארשער דאקטער צעלל מאכט איינפארקומט אויף דעם, אז אויך אין די קראפט פון אלע ארגאנען פון קערפער זעהט מען, ווי דער מענטש, וואס שטייט אויף א נירעריגע מדרגה פון ענטוויקלונג איז געהענער צו אפגען (באלאפעס) ווי צו ענטוויקלעטע מענטשען, ער בעווייזט דאס מיט די ציין, די אויגען, דעם מאנען און די הויט.

מיר וועלען דאס מאל דערווייל איבערגעבען, וואס זייערע פארשער זאגט ווענען די ציין.

* * *

אין די פארמע פון די ציין איז אפילו דער ווילדעסער גענער מעהר גלייך צו דעם ציוויליזירטען מענטשען, ווי צו דער אפגע. אן אפגע, ווייניג סטענס דער, ער, דאס עק-ציין פון א רייכ-מחיר; דער מענטש זאגט דאס נישט, סיי דער ווילדער סיי דער ציוויליזירטער. אבער אין די קראפט אין געווען פון די ציין איז דער ווילדער מענטש א סך מעהר גלייך צו די ציוויל-ליזירטע מענטשען.

יעדער דענטיסט ווייסט, אז ביי ציוויליזירטע מענטשען איז נאך 30 יאהר זעהר זעלען צו געפונען א געווענען מיל ציין, אין דאס איז אזוי, האטש דער ציוויליזירטער מענטש בעניצט אלערליי מיטלען צו האלטען זיינע ציין ריין און געווען. און פון די שוהל אן לערנט מען אינו שאנעווען אינזערע ציין און זיי נישט צו שטארק אנשטרענגען, למשל נישט קלאקען הארמע נישט, נישט גרויסען קיין הארמע בינער, א. ו. ו.

די אפגען אין די ווילדע מענטשען ווייסען פון דעם אלעס נישט; און דאך זענען זייערע ציין געווען און שטארק.

שוין ביי די מענטשען פון דערפער, אפילו אין דער ציוויליזאצאן, גע-פונט מען ווייניגער קראנקע ציין, האטש זיי נוצען א סך ווייניגער שוטיג-

דינע הענט, — נישט א סתם אויף זיי, אויף מיין געווער! זיי קענען נאך טויערער שאפען און איך מוז זיי אין קעשענע לייגע... די קוקס מיר א, זיי שטייגן, די פערשטעהט נישט, ווי אזוי מיר מענען ליידיג זיין?... אונזער ליידיג זיין, איז נישט קיין אנגעטערבער אפרור, נאר אן אנהייק... דער אומגליק וועט מיר אבער טרע-פען אפ און מינע קינדער נאך עפעס...

— וואס הערסטו, מיין קינד? גאט וועט העלפען... זאגט ווי אזוי איז דאס געשעהן... עס קען נישט זיין...

— העלפען וועט ער? — חא, חא, חא! קיינען א סתם אויף אינער געווער הייסט ביי אונז נאכט א הילף... א, מיכריל, די שטעלט זיך נישט פאר, ווי אזוי מען קען ארויסטרייבען ווי א הונט נאך אן 6 יעריגען היינטש פון דרוק אין וועלכען דער פאטער האט די לונגען אייגענעשטענע, האטש וואס דער דרוק איז אין דער צייט 6 מאל אזוי די רייד געווארען... די מוט ויך פראכטען, מוועריל, אז דאס איז אן עולה... די האט מיר ניר 9 מאנאטען געבראנגען אין זיך צינע-בינערן אויפן גאנצען לעבען... אבער דארטע, דארטע, וואו דער קאפיטאל הערשט!... נישט מיר אליין וועט מען ארויסטרייבען נאך לאנגע שווערע ארבייט, נאר מינע קינדער און נאך אפער אייניקלאך... א, מיכריל, איך זעה זייערע קרוסע רוקס, אייגענעראבענע איינען, צוקאלעצטע הענט און פיס אין זיי בער-גלייט א פערשטעמפער מח, א הונגעריגער מאנען מיט צעריסענע קליידער...

נחמן האט גערעדט פארשטערט אין געקוקט, וואס פאר א ווירקונג עס מאכט אויף דער מאמען דער ערקלעהרען פון זיין לאטע אין צוקונפט... די מיטער איז געווארען זעהר צערשטרייט און זיך בענאסען מיט טרעהרען, נחמן'ען האבען נישט געריהט יעצט די טרעהרען, ער האט געוואלט איין מאהל פאר אלע מאהל איהר איבערגעבען דאס, וואס איהם דרוקט שוין אייניגע יאהר. דער וויינע איהרער האט ביי איהם גור א גרעסערען האט ארויסגעוואפען צו די איצטיגע וועלט און ער האט איהם געוואלט דערטרינקען אין די מוסערס טרעהרען, און טרעהרען איז געווען א סך א סך...

אפילו עס איז פארהאן יונגערע, וויכערע, וואס לאזען זיך מעהר קרימען און בויען...

אויף זיין ווילדען פערצווייפעלטען שרייען האט ער דערהערט א הילכניען געלעכטער, א באנצען און א שפרינגען און דערוועגן אלס ענטפער א פעטען, גלא-טען פלייג, און א לאנגע, רויטען צונג.

נחמן'ען האבען זיך די האר געשטעלט קאפווער, די האבען געשטארעט, ווי שפויזען און ער דאס זיי פעסט געהאלטען אין די קולקעס, ווי ער וואלט ווער-לען מיט זיי איבערן ק פ וועמען דערשטעכען. ער דאס געוואלט ציבייטען מיט די שווארצע ציינער פונט בליי דעם ראס... אין מרל איז געבליבען ביי איהם א בעהאלטענער שטראם, נאר ער האט איהם נישט געוואלט ארויסלאזען — איהם דאס געקעלט צו זיך אליין צו ריידען. ער האט געווארט, נאר אויף דעם אופן אויב ער וועט זעהן, ווי די קללות קימען אן זיינע פריהערדיגע רייד האבען זיך איהם פארנעשטעלט, ווי א קינדערשע אויפגענונג...

א וויינער 11 איז פרייע געקומען און האט זיך שטארק פערוואנדערט דערווערדיג נחמן'ען, ווען די וואלט אונגעווארטעט געטראפען איהר ווירן שבת צו יום-טוב, וואלט איהר וואינער געווען א רוהיגער אבער אין דערוואכען אין מיכען כאטש איז ער געווען א שרעקעדיגער. ביי איהר איז נאך קיין כפך נישט געווען, דאס נחמן איז נישט געווען. זי האט אן אימיריהנען קוק אויף איהם געווארפען און געפרעגט:

— עס האט עפעס וואס געטראפען אין דרוק? די ביסט חלילה נישט געווען? — פערקערט, מאמע, איך האב נישט וואי מיין געווער איהן צו טאקן. פרייע האט זיך נאך מעהר דערשטארקען. זי האט דערקענט אויף זיין גע-יכט א טיפע שטערק און שטיל געפרעגט: — האט איז מיט דיר? זאגט, מיין קינד. — נא, קוק, — האט ער הייטער גערעדט איהר וויינעדיג זיינע ציפערני-

Proszę zawsze **Wyrobu krajowego!**
żądać

Munka oszczędzające, jędrne mydło
z „nosorożcem“ lub „kosą“

z Pierwszej Galicyjskiej Parowej Fabryki mydła i świece

Szymona Munka w Żywcu

(Założonej w roku 1846) Próbkę i cenniki darmo.

Wydawnictwa Spółki nakładowej „Książka“.

***Blos Wilhelm.** Rewolucya Francuska. Z 2 rycinami. Dwa tomy.
(Na cienkim papierze 2 tomy w jednym). Cena 12 koron.

***Feldman W.** O Rosyi. Cena 1 korona.

***Informator.** Stronnicstwa polityczne w Królestwie Polskiem
Cena 2 korony.

Kalthoff Albert. Światopogląd religijny. (Treść: Przedmowa.
Wstęp — Nieskończoność świata. — Zachowanie siły. —
Teorya rozwoju. — Pochodzenie wiary w Boga. —
Treść wiary w Boga. — Modlitwa. — Stary i nowy
człowiek. — Wiara i wiedza. — Wiara i jedność. —
Wiara i życie. — Prawo dziedziczności. — Prawo przy-
stosowania. — Idealizm. — Ideał i życie. — Ideał je-
dności. — Ideał społeczny. — Ideał religijny. — Współ-
nota religijna. — Kult religijny. — Biblia. — Nauka
religii. — Religijne wychowanie młodzieży. — Symbole
religijne. — Religia a klechy. — Rzut oka wstecz).
Cena 3 korony 20 halerzy.

***Kasprowicz Jan.** Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Cena
3 korony w oprawie.

***Mańkowski Mieczysław.** U stóp szubienicy. Urywek ze wspo-
mnień więziennych „proletaryatezka“. Cena 60 halerzy.

***Marks-Engels-Liebknecht.** Odbudowanie Polski. (Zbiór arty-
kułów o kwestyi polskiej) Cena 2 korony.

***Narkiewicz-Jodko i Szymon Dyksta.** Polski Socjalizm Uto-
pijny na emigracyi (Dwie rozprawy). Cena 1 kor. 20 hal.

Orkan Władysław. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy.
(Zbiór nowel). Cena 2 korony.

Orkan Władysław. Ofiara. Fragment w 3 aktach z 1846 r.
Cena 1 korona 50 halerzy.

Orkan Władysław. Wina i Kara. Tragedya w 3-ech aktach.
Cena 2 kor.

***Płochocki Leon.** Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek
do sprawy polskiej. (Treść: Przedmowa. — 1881 — 1903.
Rosyjskie stronnicstwa polityczne w przededniu wojny —
Stronnicstwa rosyjskie wobec sprawy polskiej — Do-
datki). Cena 3 korony.

***Stepniak S.** Losy nihilisty. Romans. Z przedmową Jerzego
Brandesa. Cena 6 koron.

Verhaeren E. Jutrznie. Dramat społeczny. Przekład Maryi
Markowskiej. Cena 2 korony.

***Gierszyński Henryk dr.** Emigracya i Skarb narodowy. Cena
20 halerzy.

***Luśnia Michał.** Jak się narodzi rządca? (Wydawnictwo Zwią-
zku Postępowej Młodzieży Polskiej z funduszu imienia
H. Bukowskiego). Cena 60 halerzy.

***Plechanow** Anarchyzm i socjalizm. Cena 2 koron 60 hal.

***Rocznik Związku Postępowej Młodzieży Polskiej.** Rocznik I.
1905. Cena 1 korona.

Rops F. Porządek panuje w Warszawie. (Wspaniała heliogra-
wura). Cena 7 koron 50 halerzy.

***Zmowa powszechna przeciw rządowi.** (Wydawnictwo Ludo-
wego Koła Oświaty) Cena 30 hal.

Wydawnictwa, oznaczone gwiazdką (*) nabywać można
również na specjalnym cienkim papierze).

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pod prasą i wkrótce wyjdą.

Jaekch G. Historia Międzynarodowego Stowarzyszenia Ro-
botników.

Promus C. Powstanie chrześcijaństwa.

Wasilewski Leon. Rządy konstytucyjne w Zachodniej Europie
i Ameryce

Wydawca odpowiedzialny redaktor Ignacy Gross.

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

די ריינסטע

נוואראנטירטע

פֿעלאגיונגס

פומער

פארטרעט פאלשטענדיג

דאס נאטירליכע פומער.

נייטריג אין יעדער יודישער

קעך צום קאכען. פֿרעגלען

אין באקען.

אין דער פֿאבריק פֿון יא. וינגער אין ביערסבא (עסטרייכישע שלעזיע).

דער גענע פֿערזעכער פֿיר גאליציען און בוקאוויןא :

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do

Ameryki!

jakoteż do innych zamorskich krajów przeprowadza
najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg
Ferdinandstr. 15.

Nim kto szyfikartę kupi, niech porówna
moje ceny z cenami agentów okrętowych.

Skład Piwa Karwinskięgo

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wyśmienite piwa

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

Wysyłka do domu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwińskiego

Z drukarni Józefa Fischera w Krakowie.

די רוישע רעוואלוציאנערען אבער האָבען אויך ניש קיין איראכע צו פֿערצווייגלען. דער אויפֿשטאנד אין מאַסקווא האָט געציגט און מען קען מיט ערשט לאנג קעמפֿען זאָגן געניצן ארמאטען און ווען די רענירונג וואָלט נישט געקענט צווייפֿען קיין מאַסקווא פֿעל מיליטער וואָלטען די אויס־וויכטען אויפֿן ערשטן טאָג די רעוואלוציאנערען געווען נאָך גרעסערע. דער הויפט איז דער אויפֿשטאנד וואָל זיך פֿערשפּרייטען, וואָל גלייכצייטיג פֿאַרנעמען אַ גאנצען שטח, כדי דאָס מיליטער וואָל זיך מוזען צושפּילען. דער קאמפֿט וואָס די רעוואלוציאנערען פֿיהרען איז אַזעלכע מיט דער רוישער רענירונג איז אַ ריינע מלחמה. און אין אַ מלחמה קען מען פֿון אַ פֿערשידענע געשעענישן אַ מאל מער אפֿלערנען ווי פֿון אַ געוואלנענע.

מאָסקווא האט געניכטען דעם ערשטען ביישפּיל אין רוסלאנד און — אויסער די קאמפֿע אין פֿאַרזי אין יאָר 1870 — אויך אין גאנץ אייראָפּא ווי אויף דאָס פֿאַלעסטינא קעמפֿט. העכער צוואנציג טויזנטער טויטע און פֿערוואונדעטע — דאָס איז דער סך הכל פֿון דעם העלדישען עפּיזאָד אין דער גרויסער וועלט געשיכטע — אין דער רוישער רעוואלוציאָן.

דער קאמפֿט אין רינא.

פֿון רינא קומען אַן פֿירטע איבער די פֿאַרזונגען אין דער נומע פֿאַבריק פֿאַרזאָרגען: דעם 3טען אין דער פֿירט זענען 40 בעוואָפֿענטע אַרבייטער אַרײַן אין וואָל וואו עס זענען געשלאָפֿען 26 זעלנער און האָבען געטויט 11 דראָנאַנער, 1 פֿאַליציאָנאַט און איין פֿאַליציאָנאַט-כעמפֿטען. 14 דראָנאַנער זענען פֿערוואונדעט געוואָרען. די אַרטיילעריע אין פֿירטע ליטער האָט גלייך אַרומגערינגעלט די פֿאַבריק אין האָט, נישט אַרומלעגנדיג קיינעם פֿון די 4000 אַרבייטער, וועלכע געפינען זיך דאָרט גענומען שיעסען אין די פֿאַבריק פֿון אַרמאטען אין מאַשינען אַראַביינען. פֿון פֿאַבריק האָט מען אויך געשאַסען. נאָך עטליכע שטינדען האָבען זיך די אַרבייטער אינגעניערען און דאָס אָנגערופֿען די שטייגער פֿון דעם אנפֿאַל. מען האָט רעוויזירט אַזע אַרבייטער און פֿעל פֿון זיי אַרעסטירט. די צאָהל פֿון די געטויטע און אַרעסטירטע איז גרויס.

א פאנראם אין האראדישק.

אין האַראַדישק, אַ שטעטלעך נישט ווייט פֿון קיעוו איז געווען אַ פֿאַנראָם. ווי גרויס זענען די הויזות איז נאָך נישט בעקאַנט.

דער אויפֿשטאנד אין רעוועל.

עס איז געווען אַ צוזאַמענשטויס צווישען בעוואָפֿענטע אַרבייטער אין פּויערס און מיליטער. דאָס מיליטער איז געווען פֿון גענעראַל אָרלאָוו איז צושלאָגען געוואָרען.

דער אויפֿשטאנד אין באַחמוט.

דער אויפֿשטאנד אין באַחמוט דויערט שוין עטליכע טעג. דאָס מיליטער מיז דאָרט קעמפֿען אום יעדען שריט אין פֿירט. דער לעצטער רענירונגס בעדיכטע לויטעט: די קאָזאַקען האָבען איינגענומען די סטאַציע דעבאַרעוואָ. די באָקן קאמניקאציע איז נאָך נישט הערגעשטעלט. דער קאמנדאַנט האָט אַז ער וועט אין נאָכען דערשיקען דעם אויפֿשטאַנד.

אנארכיסטען אין ווארשא.

דעם 1טען ד. מ. האָט די פֿאַליציאָנאַטע ענדעקט אַ פֿערוואַלטונג פֿון אַ גאָר כּיסטען, האָט זיך געפֿונען. ביי איינעם פֿון זיי האָט מען געפינען אין דער היים אַ סקלאָד פֿון די גאָמ'ס. אין וואַהנען פֿון אַ צווייטען האָט מען געפֿונען 19 שוין אַנגעפֿילטע באָמבען און צו נאָך ליידענע פֿעל רעוואָלוציערען און קיילען.

בריעף־קאמטען.

וואָל שטאַטן, ריזשא. שפּראַכט וואַכליכע פּאַרעפּאָנערענען, וועלען פֿיר גערן רוקען. קיינער האָט צו אייך גאָר נישט.

ספּאַראַטיסטען אין גאַליציע, און נאָך מער דערפֿאַר, וויל זיי מענהען אַז זיי זענען סאַציאַליסטישע. מען קען אָבער נישט ערלויבען, אין אַרגומענט געווערענע ווערקשאַפֿטליכע אַרגומענטציעס וואָלען אַרײַנגערעכענען מענשען. וועלכע האָבען אַרויסגערופֿען די ספּאַראַטיסטישע בעוועגונג אין דעם ציעל, כדי צו פֿירערען דאָרט זייער פֿאַליטיק.

די ווירונג פֿון די קיינעם נישט פֿאַרנאָממטליכע מענשען מוז זיך ענדיגען און דער אויסשוס פֿון פֿערבאַנד וועט זיין געצוואונגען צו בענוצטען די שאַרפֿסטע מיטלען געגען די גרויסע, אין וועלכע עס וואָלט זיך אַרויסווייזען, אַז זיי לאָזען אַרײַן אין זייערע לאָקאַלען אויף זיטצונגען און פֿערוואַלטונגען ספּאַראַטיסטען, וועלכע זענען מערסטען מתייל אינטעליגענטען.

אויסער דעם האָט גענו. פּראַשעק צוגעשוקט אלע גאַליציאַנער גרויסע דעם פֿאַל גענערן קאמוניקאט:

פֿיר זענען מורדע אלע געווערקשאַפֿטליכע גרויסע אין גאַליציע, אַז אויף דעם סמך פֿון דעם בשלום אויף דעם געווערקשאַפֿטליכע קאָנגרעס אין פּעטשעווא, ווי אויך אויף דעם סמך פֿון די בעשליסען פֿון דער געווערקשאַפֿטליכע לאַנדעס־קאמיטאָן, איז יעדע גרויסע מחויב צו צאָהלען דער געווערקשאַפֿטליכע קאמיטאָן פֿאַר יעדען מיטגלידער סאַנאַטל אין העללער.

פֿון דעם קענען נישט ווין קיין אויסנאָם די ז. ג. ספּאַראַטיסטען און ווי מוזען פֿאַלגען דעם בעשלוס.

די רעוואלוציאָן אין רוסלאנד.

די אלגעמיינע סיטואציע.

דער נייער יאָר איז אָנגעקומען אין רוסלאנד אין רעכטען מיטן קאמפֿט. די רעאַקציען הוילעט אין גאנץ רוסלאנד די רענירונג ווענדעט אן די לעצטע קעמפֿען געגען די רעוואָלוציאָן. אין בלוז און פֿיער דערשיקט די בעוועגונג. גלייכצייטיג אַרעסטירט זיי אין די טויערדער די בעקאַנטע רעוואָלוציאַנערען קיין רוהע אָבער האָט זיי נאָך נישט און וועט וואַרשיינליך נאָך אזוי לאנג איהר נישט האָבען. גאנץ ליפּלאַנד שטעהט נאָך אין רעוואָלוציאַנערען. פֿיער; די ליטווישע פּויערס און קאָווער טרייבען אַרײַם בסדר אלע רוישע בעאַממע אין לעהרער. און סוילען דויערט דער גענעראַל שטרייך אין די אנפֿאַלען אויף דער פֿאַליציאָן מיליטער. די לעצטע טעג האָט זיך די בעוועגונג דאָרט איבערגעטראָגען אויפֿן דאָרף, וואו די פּויערס האָבען אַן צו פֿערניכטען די רענירונגס מאַנאַפּאַלען אין אַרחהווען. אין טיעף רוסלאנד זעצט אַרײַם זעהר אַפֿט ווי פֿון אַ וואַלקאן אַ בונט פֿון מיליטער אָדער אַ בלוטיגער צוזאַמענשטויס צווישען אַרבייטער און מיליטער. אלערפֿאַלס האָט זיך די לאַגע פֿון דער רעוואָלוציאַנערער בעוועגונג אין רוסלאנד איצט פֿעל פֿערערגערט. דאָס קען אַרויסוואַרען אַ דערווייליגע רעאַקציע, וויל די אַרבייטער זענען ערשעפֿט. אָדער נישט ווייניגער צובראָכען איז די רענירונג וועלכע מוז פֿירערען ביי זיך אין לאַנד פֿאַרמעלע מלחמות. וועלכע ווערט דורך דעם קאָנאַמיש רואנירש. דער וועג פֿון דער רוישער רעוואָלוציאָן איז זיכער, האַמט דער קאמפֿט וועט נאָך ווין זעהר אַ שווערער.

אין פּעטערסבורג רעדט מען וועגען אַנארכיסטאנד דעם 23טען יאָר־נואַר, אין יאָהרצייט פֿון דער פֿאַר אַ יעהרדיגער אַרבייטער שטיחה אין סע־פּעטערבורג. צו ער וועט איצט נאָך די רעוועק אַפֿעמלען דורכגעפֿירט ווערען קען מען צווייפֿלען.

און אין מאַסקווא רעדט מען פֿון אַ פֿאַנראָם. די פֿאַליציאָן וויל רוקא וואָנאַר אין דעם אויפֿשטאנד בעשלידיגען יודען. זיי האָט אַז נאָכרעם ווי די רעוואָלוציאַנערער בעוועגונג איז דאָרט איצט געבראָכען און די אַרבייטער און די טויערשטער אויסגעשטאָנען וועט אַז פֿאַנראָם נישט אַרעפֿען קיין גרויסע שטער רענישען פֿון זייער ווייט אין וועט נישט מאַכען קיין גרויסע רויש. צו וועט איהר דער מיינוואַלישער פֿאַלן געלונגען וועלען מיר זעהען.

דער אויפֿשטאנד אין מאסקווע דערשטיקט.

דער העלדישער קאמפֿט פֿון דעם פֿאַלעסטינא מיט דעם מיליטער אויף די גאנצען פֿון מאַסקווא האָט זיך געענדיגט. די רענירונג מייאכפֿירט. דאָס מיליטער איז געבליבען טייל. די אַרמאטען האָבען געשאַסען אין די אַרבייטער בעסער ווי אין די יאָהרצייט. די אומגעלומפערטקייט פֿון דעם רענישען מיליטער האָט זיך דאָ אויך וואָנאַר אַרײַנגעציגט ווי אין דער יאָהרצייט מלחמה. אָבער ווער קוקט זיך איצט אום אויף אַזעלכע זאכען.

76

גן-עדן התחתון. מריו: 2 חלער.
 קאוטסקי. די אונאבגענוקייט פון מילען. מריו: 10
 פייגענבוים. ווי קומט א יוד צו סאָץ? מריו: 20
 א ווראנסקי. די אידען אין מילען. מריו: 10
 ש. דיקשטיין. פון וואָס איינער לעבט. מריו: 20
 וואָס יעדער אַרבייטער דארף וויסן און געדענקען. 30
 לעבנקעכט. די וואַהרדייט איבער דעם סאָץ. 15
 די אַרבייטער רעוואָלוציאָן. מריו: 30
 א. דעםבסקי. סטאַניסלאָו קונצקי. מריו: 10
 ס. סיכלאָסקי. הערשעל דער שניידער. מריו: 10
 לאַטאַרניק. יאָראַסלאָו דאָבראַווסקי. מריו: 10
 שפיאָן. מריו: 15
 לאַטאַרניק. די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן. 20
 ב. א. ה. לורוויג וואַרינסקי. מריו: 20
 אמעריקאנער. פיל ימינא פלאַסאָוויצקא. מריו: 10
 אַרבייטער געדיכטער. מריו: 80
 ב. א. י. אונזש בלאַסקי. מריו: 10
 א קלאָרער נעשטער (בילאַגע צום 8-טען נומער
 „אַרבייטער“). מריו: 15
 די אַרבייטער סאָלאַריטעט און דער קאַספּ 10
 אים דאָווי. מריו: 15
 פּערדיגער לאַסאַל. מריו: 20
 ס. סיכלאָסקי. סטאַנדארט קאַשציושקא. מריו: 10
 ב. פייגענבוים. דער רעכטער וועג. אַ ויכוח וועגען
 די מיליטען סאָציאַליסטיש פאַרטיי און איהערע
 פאַרערגענען. אַן צוויי מיליטען. מריו: 80
 פּ. פּשערישויט. Kraków, Grodzka 50.

בעצוגם קוועלע

IGNATZ CYPRES Krakau

ב"י אבנאדמע פֿון דריי שטיק פֿל. 5.50, ועכס שטיק פֿל. — 10.
רייך אילוסטרירטער פֿרויז-קראנט מיט 800 אבבילדונגען גראמטי
און פֿראגאן.

אגענטען ווערדען געזוכט:

די קאפפער פֿאַבריק

ש. & מ. ד. ענגעלהערט אויס נויסאנדעץ

זוכט איינען קאפּלער אַרבייטער אַפּפּערשע אונטער אַבנענאַנטע אַרעסע.

Darmo i opłatnie otrzyma każdy ===== mój bogato

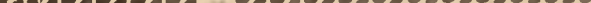

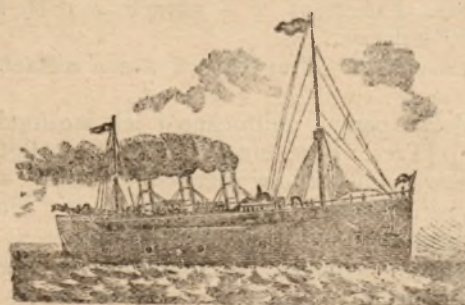
illustrowany cennik
**Instrumentów
muzycznych**

oraz różnych zabawek

A. Scheuer, Kraków

ulica Grodzka L. 59/6.

Dol Ameryki i Kanady!

przeprowadza najtaniej i naj-
 lepiej pociągami i poczt-
 owymi, wprost bez żadnego
 przesiadania z okrętu na
 okręt:

Generalny agent

M. G. Freudberg, ANTWERPIA
10 Van Leriusstraat (Belgia)

Odjazd do **Nowego Yorku** co sobotę; do **Kanady** co 10 dni!
Wikt najlepszy, usługa staranna.

Niechaj nikt pierwaj nie jedzie za morze, zanim od te Agencyi nie otrzyma wyjaśnień i cennika, który wysyła się chętnie i darmo.

„טלית פאבריק“

שדמה פרייער טלית פאבריקאנט קאלאמעא

קאמיאנקאנסע 130.

פערקויפט די פיינשטע קוואליטאטען פון מילתים גדולים וקטנים איך
 טיכל אלער ארט צו זעהר בלייגען פרויען. די ווארע ווירד פראָפּט
 אונד צור בעכטען צופרידענהייט עפעקטאירט. ווער גומע ווארע
 ברויכט, דער ווענדעט זיך צור אביגע פירמא.

Tajny memoriał kuratora warszawskiego Szwarca

w sprawach szkolnych

Cena 1 kor.

Cena 1 kor.

Strejk polityczny w Królestwie Polskiem

Cena 2 kor.

Cena 2 kor.

Do nabycia we wszystkich księgarniach oraz administracyi „Naprzodu” i „Przedświtu” (Kraków, Grodzka 50). Zwracający się wprost do administracyi, nie ponoszą kosztów przesyłki.